

راهکارهای نظامی آمریکا برای مقابله با موشک‌های بالستیک و کروز ایران

علیرضا زمانیان^۱ | سعید قربانی^۲ | جواد منزوی بزرگی^۳

چکیده

یکی از مهم‌ترین ابزارهای قدرت مادی جمهوری اسلامی ایران که به واسطه آن ضریب بازدارندگی و موازنه قدرت (توزیع قدرت) در برابر دشمنان بالقوه و بالفعل را افزایش داده است، برنامه موشکی این کشور است. در همین راستا آمریکا در سال‌های گذشته به مقابله همه جانبه با توان موشکی ایران به عنوان یک قدرت منطقه‌ای پرداخته است. راهکارهای آمریکا برای مقابله با برنامه موشکی ایران طیف متعدد و متنوعی از گزینه‌های مختلف اعم از نظامی، سیاسی و اقتصادی را در بر می‌گیرد. هدف از انجام پژوهش حاضر تبیین راهکارهای نظامی آمریکا برای مقابله و مهار برنامه موشکی ایران می‌باشد. سؤال اصلی که در این پژوهش بدان پاسخ داده می‌شود این است که راهکارهای نظامی آمریکا برای مقابله با موشک‌های بالستیک و کروز ایران چیست؟ روش تحقیق در این پژوهش به صورت توصیفی - تحلیلی و راهبرد پژوهشی در تحقیق حاضر مبتنی بر رویکرد کیفی می‌باشد. نتایج حاصل از پژوهش با بهره‌گیری از چارچوب تئوریک موازنه‌سازی منفی نشان می‌دهد، راهکارهای نظامی آمریکا برای مقابله با برنامه موشکی ایران ترکیبی از دفاع موشکی انفرادی، دفاع موشکی مرکب در محیط راهبردی ایران، راهکارهای نظامی مختص به رزم دریایی و همکاری‌های راهبردی با متحدان و شرکا در غرب آسیا می‌باشد. **کلیدواژه‌ها:** موازنه‌سازی منفی؛ جمهوری اسلامی ایران؛ آمریکا، موشک‌های بالستیک و کروز؛ دفاع موشکی

۱. نویسنده مسئول: کارشناسی ارشد روابط بین‌الملل، دانشکده مدیریت و مهندسی صنایع، دانشگاه صنعتی مالک اشتر،

تهران، ایران
Politics1648@gmail.com

۲. استادیار گروه آموزشی دیپلماسی و روابط بین‌الملل، دانشکده مدیریت و مهندسی صنایع، دانشگاه صنعتی مالک اشتر،

تهران، ایران

۳. استادیار گروه آموزشی دیپلماسی و روابط بین‌الملل، دانشکده مدیریت و مهندسی صنایع، دانشگاه صنعتی مالک اشتر،

تهران، ایران

مقدمه و بیان مسئله

در دوران بعد از انقلاب اسلامی در ایران، مناسبات ایران و آمریکا از اتحاد و ائتلاف به قطع انجامید. در تفکر راهبردی ایران ساختار توزیع قدرت در نظام بین‌الملل به رهبری قدرت‌های بزرگ از جمله آمریکا و اتحاد جماهیر شوروی سابق در تضاد با ارزش‌های اسلامی قرار می‌گرفت. در دوران بعد از فروپاشی شوروی نیز چالش‌های بنیادین در روابط ایران و آمریکا پایان نیافت. از سوی دیگر در دوران بعد از جنگ تحمیلی توسعه قدرت موشکی در دستور کار ایران قرار گرفت. تسلیحات موشکی به دلیل برخورداری از ویژگی‌های راهبردی می‌توانست برای ایران توازن قدرت را تغییر دهد. امروز جمهوری اسلامی ایران با توانایی تولید انواع موشک‌های بالستیک و کروز ساختار توزیع قدرت در سطح منطقه را تغییر داده است. در همین راستا در سال‌های اخیر، ایالات متحده آمریکا به جد برنامه موشکی ایران را در تضاد با منافع و امنیت ملی خود تعریف کرده است و به دنبال مهار و تحمیل محدودیت بر آن بوده است. راهکارهای آمریکا برای مقابله با برنامه موشکی ایران شامل گزینه‌های مختلفی اعم از سیاسی، نظامی و اقتصادی می‌شود. هدف از انجام پژوهش حاضر واکاوی و تبیین راهکارهای نظامی آمریکا برای مقابله با برنامه موشکی ایران می‌باشد. کاهش ضریب خطا برای سیاست‌گذاران و نخبگان ایرانی در بخش دفاعی و امنیتی در راستای توسعه قدرت دفاعی؛ اتخاذ سیاست و راهکار مناسب و دقیق در توسعه راهبرد موشکی از جانب جمهوری اسلامی ایران؛ شناخت سیاست آمریکا و اتخاذ راهکارهای مقابله‌ای با سیاست آمریکا از مهم‌ترین دلایل اهمیت انجام پژوهش حاضر می‌باشد. در مقابل در خصوص ضرورت پژوهش باید گفت که عدم شناخت سازوکارهای سیاستی در حوزه نظامی آمریکا منجر به ابهام و سردرگمی در میان نخبگان و در نتیجه تضعیف قدرت موشکی ایران و غافلگیری می‌شود. سؤال اصلی که در این پژوهش بدان پاسخ داده می‌شود این است که راهکارهای نظامی آمریکا برای مقابله با موشک‌های بالستیک و کروز ایران چیست؟ روش تحقیق در این پژوهش به صورت توصیفی - تحلیلی و روش گردآوری اطلاعات به شیوه مطالعات کتابخانه‌ای بوده است.

مفهوم شناسی

- **موشک بالستیک^۱**: هر موشکی که به منظور تولید نیروی بالابرنده متکی به سطوح آئرو دینامیکی نبوده و مسیر بالستیک را بپیماید. معمولاً موشک‌های بالستیک به هنگام اوج، ارتفاع بسیار بالایی می‌گیرند. این موشک‌ها در قسمت اولیه مسیر که موتور آن روشن می‌باشد، قابل کنترل است و تصحیح و تغییر مسیر تنها در این مرحله که زمان اوج‌گیری و صعود است، امکان پذیر می‌باشد. وقتی موتور خاموش می‌شود، موشک به مرحله خودپرتابی^۲ رسیده و مرحله دوم شروع می‌شود. در این مرحله موشک در مسیر بالستیکی قرار گرفته و باقیمانده مسیر را بصورت طبیعی براساس اصول دینامیک می‌پیماید.

- **موشک کروز^۳**: نوعی از موشک‌های هدایت شونده، بدون سرنشین و خودپیشران که در اکثر مسیر پرواز با استفاده از نیروی برآ آئرو دینامیکی به منظور انجام مأموریت‌های اصلی پرواز می‌نمایند. موشک‌های کروز معمولاً تمام مسیر خود را در ارتفاع بسیار پائین برای جلوگیری از تشخیص توسط رادارهای دشمن و با سرعت تقریباً ثابت و مافوق صوت یا نزدیک به صوت طی کنند.

- **موازنه‌سازی^۴**: مفهوم و ایده موازنه قوا اصالتاً در چارچوب مکتب فکری واقع‌گرایی تدوین شده است. اما با این حال در درون پارادایم واقع‌گرایی، مفهوم‌بندی‌ها و ارزیابی‌های مختلفی از موازنه قوا صورت گرفته است. با این حال موازنه‌سازی به معنای راهبرد یک کشور برای تغییر مثبت موضع و موقعیت قدرت نسبی‌اش بر ضد یک کشور دیگر است برای تأمین امنیت در ساختار آنارشیک نظام بین‌الملل (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۹۴: ۲۲۵-۲۲۳).

مبانی نظری

راهبرد آمریکا در قبال قدرت‌های منطقه‌ای همچون جمهوری اسلامی ایران در غرب آسیا ترکیبی از مکانیسم‌های موازنه‌سازی است. ارنست هاس^۵ هشت معنای مختلف موازنه قوا را که در

1. Ballistic Missile
2. Self-Propelled
3. Cruise Missile
4. Balancing
5. Ernst Haas

متون واقع‌گرایانه به کار رفته شناسایی کرده است که عبارت اند از: توازن و تعادلی که در اثر توزیع برابر قدرت در میان کشورها حاصل می‌شود؛ تعادل و توازنی که ناشی از توزیع نابرابر قدرت در بین کشورهاست؛ تعادل و توازن ناشی از تسلط و تفوق یک قدرت و کشور برتر؛ نظام بین‌المللی که زمینه صلح و ثبات بین‌المللی را فراهم می‌کند؛ نظام بین‌المللی که با جنگ و بی‌ثباتی عجین است با نام دیگر سیاست قدرت؛ یک قانون عمومی و عام و جهان شمول تاریخ با راهنمای عمل سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیرندگان (Haas, 1953: 442-445). موازنه‌سازی به دو صورت مثبت و منفی تجلی و تحقق می‌یابد (Crawford, 2011: 155-189 – He, 2012: 156).

موازنه‌سازی مثبت به معنای افزایش مستقیم توانایی‌ها از طریق موازنه‌سازی برون‌گرا به صورت تأسیس اتحادها و اعطای کمک‌های اقتصادی به متحدها است؛ یا به وسیله افزایش توانایی‌های نظامی خود به صورت موازنه‌سازی درون‌گراست. مانند موازنه‌سازی شوروی در برابر آمریکا بعد از جنگ جهانی دوم. اما موازنه‌سازی منفی از طریق اتخاذ سیاست‌هایی صورت می‌پذیرد که باعث کاهش توانایی‌های قدرت دشمن می‌گردد. این نوع موازنه‌سازی شامل تلاش برای جلوگیری از تشکیل اتحاد متخاصم یا از هم پاشیدن و پایان دادن به متخاصم موجود است. موازنه‌سازی منفی تنها به حوزه نظامی محدود و منحصر نمی‌شود، بلکه می‌تواند در حوزه‌های غیرنظامی نیز پیگیری و عملی گردد. فروش تسلیحات نظامی به دشمن دشمن یک نمونه از موازنه‌سازی منفی نظامی است. عدم همکاری راهبردی، ایجاد محدودیت‌ها و قید و بندهای نهادی، تحریم‌های اقتصادی و حتی اجرای طرح‌هایی برای بی‌ثبات کردن رقیب از جمله مصادیق موازنه‌سازی منفی غیرنظامی هستند (Steff & Khoo, 2014: 227-228). ایالات متحده آمریکا در طول سال‌های گذشته با ارائه انواع کمک‌های نظامی به دشمنان منطقه‌ای ایران در صدد مقابله و موازنه‌سازی منفی با ایران بوده است. موازنه‌سازی متضمن طیف گسترده‌ای از واکنش‌هایی است که کشورها در پاسخ به عدم تعادل و توازن قدرت و یا افزایش میزان تهدید بین‌المللی نشان می‌دهند. به طور کلی، هدف موازنه‌سازی افزایش و تقویت قدرت نسبی کشور ضعیف‌تر یا تهدید شده است. این راهبرد و اقدام ممکن است کشور ضعیف‌تر را قادر سازد تا یک کشور قدرتمند را از تسلط بر خود و نظام بین‌الملل باز دارد یا یک کشور تهدید شده را قادر می‌سازد تا یک کشور تهدید کننده را از عملی کردن تهدید خود بازدارد و یا در صورت عملی شدن و وقوع جنگ از

شکست خود و پیروزی متجاوز جلوگیری کند. از این رو، هدف اولیه و اصلی موازنه‌سازی بازداشتن و ممانعت از سلطه قدرت برتر و متجاوزان بالقوه از تجاوز است. در صورت عدم تحقق و تأمین این هدف، کشور یا کشورهای موازنه‌ساز متحد به مقابله نظامی و جنگ با متجاوز خواهند پرداخت (King, 2011: 361).

۱. برنامه موشکی ایران در اسناد راهبردی ایالات متحده آمریکا

برنامه موشکی جمهوری اسلامی ایران در اسناد مختلف آمریکا جایگاه ویژه‌ای دارد. آخرین سند استراتژی دفاع ملی در سال ۲۰۱۸ منتشر شده است. در این سند در خصوص برنامه موشکی ایران ابراز می‌دارد: «ایران در حال رقابت با همسایگان و در تلاش برای رسیدن به قدرت منطقه‌ای از طریق حمایت از فعالیت‌های در حال رشد (نیروهای مقاومت) و برنامه موشکی خویش است» (National Defense Strategy, 2018). در آخرین سند دفاع موشکی منتشر شده در سال ۲۰۱۹ در مورد ایران بیان می‌کند: «ایران نفوذ ایالات متحده در خاورمیانه (غرب آسیا) را به عنوان مهم‌ترین مانع برای رسیدن به هدف خود یعنی "قدرت منطقه‌ای" در این منطقه می‌داند. یکی از اصلی‌ترین ابزارها و پروژه‌های قدرت این کشور زرادخانه موشکی آن است که تعداد آن فزاینده است» (Missile Defense Review, 2019). در سند دیگری با عنوان سند آژانس اطلاعات دفاعی آمریکا که به عنوان بخش جاسوسی وزارت دفاع آمریکا در نظر گرفته می‌شود و در سال ۲۰۱۹ منتشر شده می‌نویسد: «ایران در حال تلاش برای دستیابی به موشک‌های کروز دوربرد، دقیق و برای حمله به اهداف زمینی و توسعه وسایل پرتاب فضایی قدرتمندتر است. تقویت‌کننده‌هایی که اگر برای این منظور تنظیم شوند، قادر به افزایش برد موشک‌های بالستیک بین قاره‌ای هستند» (U.S. Defense Intelligence Agency, 2019). در گزارشی دیگر توسط پنتاگون در سال ۲۰۱۹ در خصوص اشاعه موشک توسط ایران می‌نویسد: «ایران با استفاده گسترده از شبکه‌های خود که آن‌ها را توسط نیروهای امنیتی و (نیروهای مقاومت) مدیریت می‌کند، سامانه‌های پیشرفته موشکی را به شرکای خود تحویل می‌دهد. اشاعه موشک نوظهور توسط ایران تهدیدی فزاینده برای نیروهای ایالات متحده، متحدان و شرکا در خاورمیانه (غرب آسیا) و حتی فراتر از آن است» (Us Department of Defense, 2019). در سند استراتژی امنیت ملی^۲ آمریکا که در سال

1. Defense Intelligence Agency (DIA)

2. National Security Strategy

۲۰۱۷ منتشر شده است و در رأس اسناد راهبردی آمریکا در نظر گرفته می‌شود، درباره برنامه موشکی ایران می‌نویسد: «این کشور به توسعه موشک‌های بالستیک پرتوان‌تر و قابلیت‌های اطلاعاتی ادامه می‌دهد و فعالیت‌های سایبری انجام می‌دهد. این فعالیت‌ها از زمان انعقاد توافق هسته‌ای سال ۲۰۱۵ تا کنون بدون وقفه ادامه داشته است» (National Security Strategy, 2017). در آخرین سند راهبرد امنیت ملی آمریکا با عنوان رهنمود موقت استراتژیک امنیت ملی ۱ منتشر شده در سال ۲۰۲۱ در دوران ریاست جمهوری جو بایدن در خصوص ایران می‌نویسد: «ایران به دنبال دستیابی به توانایی‌های استراتژی دفاع ملی» آمریکا ۶ مرتبه از ایران نام برده شده است. در راستای برخورد با تهدیدها و چالش‌های امنیت ملی آمریکا همانند برنامه موشکی ایران، استراتژی دفاع ملی این کشور بر چند نکته به عنوان عناصر اصلی رویکرد راهبردی این کشور تأکید کرده است. اولین اصل در این مورد این است که **آمریکا به لحاظ راهبردی قابل پیش‌بینی و از لحاظ عملیاتی غیرقابل پیش‌بینی باشد.** در توضیح این اصل گفته شده که **استحکام و اقدامات هماهنگ ما با متحدان، تعهدمان به جلوگیری از تجاوز را نشان خواهد داد، اما پویایمان در بکارگیری نیروها، موقعیت نظامی و عملیات‌ها باید برای تصمیم‌گیرندگان دشمن غیرقابل پیش‌بینی باشد.** ایجاد نیروی نظامی کشنده‌تر مسئله مهم دیگری است که در این سند به آن پرداخته شده است. در اولویت قرارداد آمدگی جنگی؛ مدرنیزاسیون قابلیت‌های کلیدی در حوزه‌های مختلف؛ توسعه مفاهیم علمی نوآورانه؛ توسعه نیروی کشنده، چالاک و انعطاف‌پذیر و پرورش استعداد نیروها مواردی هستند که در بحث ایجاد نیروی نظامی کشنده‌تر به آن‌ها پرداخته شده است (پژوهشکده مطالعات راهبردی، ۱۳۹۶). در خصوص پویایی‌های راهبرد نظامی آمریکا برای مقابله با برنامه موشکی ایران باید نخبگان ایرانی به جد در یک نبرد احتمالی آینده تمام سناریوها برای مقابله با موشک‌های بالستیک و کروز ایران در نظر بگیرند. در همین راستا مجله نیروی هوایی آمریکا در گزارشی در سال ۲۰۱۳ می‌نویسد: نیروی دریایی آمریکا برای مقابله با موشک‌های کروز، اخیراً سلاحی لیزری در خلیج فارس مستقر کرده است که در

آزمایشات موشک‌های کروزر را سرنگون کرده است. باید توجه داشت که در صورت اثبات این یک سلاح سبک در برابر موشک‌های تهدید کننده است (Kreisher, 2013).

۲. دفاع موشکی انفرادی

از سیاست‌های اصلی آمریکا برای مهار و مقابله با قدرت‌های ضد هژمون در سطح نظام بین‌الملل، دفاع موشکی گسترده در سطح مناطق است. به عنوان مثال در سند استراتژی امنیت ملی ۲۰۱۷ آمریکا در خصوص استراتژی آمریکا برای مقابله و مهار جمهوری خلق چین در منطقه پاسیفیک می‌نویسد: «ما روابط نظامی بلندمدت مان را تقویت خواهیم کرد و توسعه یک شبکه دفاعی قوی متشکل از متحدان و شرکایمان را ترغیب می‌کنیم. به عنوان مثال ما در خصوص دفاع موشکی با ژاپن و کره جنوبی همکاری خواهیم کرد تا به سمت یک قابلیت دفاع ناحیه‌ای حرکت کنیم» (National Security Strategy, 2017). سند استراتژی امنیت ملی آمریکا در سال ۲۰۱۷ نیز در خصوص استراتژی آمریکا برای مقابله با برنامه موشکی ایران می‌نویسد: «ما به شرکایمان در به دست آوردن دفاع موشکی متقابل و دیگر قابلیت‌ها برای دفاع بهتر در برابر تهدیدهای موشکی فعال کمک خواهیم کرد. ما با شرکا برای خنثی کردن اقدامات ایران در منطقه همکاری خواهیم کرد» (National Security Strategy, 2017). براساس سند استراتژی امنیت ملی آمریکا ائتلاف‌سازی با متحدان، موازنه‌سازی منطقه‌ای و دفاع موشکی ارکان سیاست آمریکا برای مقابله با ایران در غرب آسیا را تشکیل می‌دهد. در متن سند دفاع موشکی آمریکا در سال ۲۰۱۹ نیز در خصوص سیاست دفاع موشکی این کشور در برابر ایران می‌نویسد: «توانایی‌های دفاع موشکی میهنی برای محافظت مؤثر در برابر زرادخانه موشک‌های بالستیک دوربرد دولتی‌هایی اعم از ایران و کره شمالی در سند دفاع موشکی ۲۰۱۹ مشخص شده است» (Missile Defense Review, 2019). در واقع یک سامانه دفاع موشکی محدود توسط کلیه دولت‌ها و کنگره‌های تحت کنترل احزاب اصلی اعم از دموکرات و جمهوری خواه مورد حمایت قرار گرفته است. زیرا محافل سیاسی در آمریکا وجود چنین سیستمی را در برخورد با چالش‌های امنیت ملی آمریکا لازم می‌دانند. سامانه دفاع موشکی آمریکا از سه جزء اصلی تشکیل شده است. حسگرها، رهگیرها و زیرساخت‌های فرماندهی و کنترل که داده‌های حسگرها را به رهگیرها ارائه می‌دهد. در آخرین سند دفاع موشکی آمریکا در سال ۲۰۱۹، وجود یک لایه حسگر فضاپایه برای مؤثر کردن

سیستم‌های دفاع موشکی موجود پیش‌بینی شده بود، اما دولت در درخواست منابع مالی برای این طرح در سال مالی ۲۰۲۰ موفق نشد. در سال مالی ۲۰۲۰، دولت ترامپ بودجه ۹/۴۳۱ میلیارد دلاری برای آژانس دفاع موشکی درخواست کرده بود (Wood, 2020: 481). در خصوص رهگیرها باید گفت که رهگیرهای دفاع موشکی بالستیک برای رهگیری موشک‌های بالستیک متناسب با سه مرحله مختلف در طول پروازشان طراحی شده‌اند. ایالات متحده آمریکا دو سامانه برای سرنگون کردن موشک‌های بالستیک در مرحله میانه راه از پرواز موشک‌ها مستقر کرده است. سامانه دفاعی دفاع از میانه راه و زمین پایه تنها سامانه‌ای است که موشک‌های بالستیک دوبرد را می‌تواند منهدم کند. دولت ترامپ تصمیم به افزایش این رهگیرها از ۴۴ تا ۶۴ در سایت‌های آلاسکا و کالیفرنیا گرفت. در مارس ۲۰۱۹، آژانس دفاع موشکی این رهگیرها علیه یک هدف شبیه‌سازی شده به کار گرفت. نیروی دریایی ایالات متحده آمریکا در حال برنامه‌ریزی برای افزایش سامانه‌های دفاع موشکی از ۳۸ مورد در پایان سال ۲۰۱۸ به ۵۹ مورد تا پایان سال ۲۰۲۴ است. آمریکا اخیراً سه سامانه دفاع موشکی برای رهگیری موشک‌های بالستیک در مرحله پایانی مستقر کرده است. سامانه تاد، پاتریوت از نوع پک-۳^۱ و آجیس. سامانه تاد توانایی منهدم کردن موشک‌های بالستیک کوتاه‌برد و میان‌برد را در فضای خارج از جو دارد. این سامانه قابلیت حمل و استقرار را در سریع‌ترین حالت ممکن دارد. آتشبارهای تاد در کشورهای ژاپن، کره جنوبی، رژیم صهیونیستی و امارات متحده عربی مستقر شده‌اند. عمده‌ترین حسگرها بر روی قلمروی زمینی رادارهای هشدار دهنده اولیه هستند. این رادارها در امتداد کریدورهای آتلانتیک شمالی و اقیانوس آرام متمرکز شده‌اند. این رادارها مسیر پرواز یک موشک به سمت آمریکا را نشان می‌دهند. پایگاه رادارهای هشدار اولیه در کالیفرنیا، پادشاهی متحده بریتانیا و گرینلند مستقر شده‌اند و کلیه اشیاء را تا فاصله ۳۰۰۰ مایل دورتر رصد می‌کنند. (Wood, 2020: 483-487).

آمریکا در سند دفاع موشکی ۲۰۱۹ مدعی شده قصد دارد توانمندی‌های آمریکا در زمینه دفاع موشکی را به نحوی تقویت کند که نیروهای این کشور بتوانند عملیات حمله به موشک‌های تهاجمی و تخریب آن‌ها را قبل از شلیک آغاز کنند. پنتاگون به عنوان یکی از اقدامات خود در این راستا در نظر دارد سرمایه‌گذاری برای توسعه و نوسازی سامانه‌های فعلی دفاع موشکی را در

1. Pac-3

دهه آینده افزایش دهد. از جمله این سامانه‌ها، سامانه دفاعی میانه راه زمین پایه جی‌دی‌ام^۱ است که برای مقابله با تهدیدهای جاری و بالقوه موشک‌های بالستیک قاره‌پیمای کره شمالی و ایران در نظر گرفته شده است. سامانه‌های جی‌دی‌ام در مرحله میانه راه با استفاده از «رهگیرهای زمین پایه» جی‌بی‌آی^۲ با موشک‌های بالستیک برخورد کرده و آن‌ها را منهدم می‌کنند. سند بازنگری دفاع موشکی آمریکا می‌گوید پنتاگون قصد احداث یک جی‌بی‌آی جدید در پایگاه فورت گرلی^۳ و افزایش شمار آن‌ها از ۴۴ فروند به ۶۴ فروند تا سال ۲۰۲۳ را دارد. انجام این اقدامات از سرزمین آمریکا در برابر توسعه تهدیدهای موشکی، از جمله موشک‌های قاره‌پیمای احتمالی ایران، جلوگیری خواهد کرد.

۳. دفاع موشکی مرکب در محیط‌های منطقه‌ای اعم از غرب آسیا

به طور سنتی یکی از سیاست‌های ایالات متحده برای مقابله با قدرت موشکی واحدهای سیاسی ضد هژمون در سطح مناطق و به طور ویژه ایران، روسیه، چین و کره شمالی، استقرار سامانه‌های پدافند موشکی در محیط راهبردی این کشورهاست. در آخرین سند دفاع موشکی آمریکا در سال ۲۰۱۹ به صراحت بیان شده است: «دفاع از نیروهای ایالات متحده در خارج، متحدان، شرکا و کمک به آن‌ها برای دفاع مطلوب در برابر طیف گسترده‌ای از تهدیدات موشکی منطقه‌ای یکی از عناصر حیاتی استراتژی امنیت منطقه‌ای ایالات متحده در اروپا، آسیا و خاورمیانه (غرب آسیا) است» (Missile Defense Review, 2019). اما نکته‌ای که حائز اهمیت است این است که این کشور علاوه بر استقرار سامانه‌های پدافندی خود از سایر سامانه‌های پدافندی شرکا و متحدان اصلی و سنتی خود نیز در محیط‌های منطقه‌ای بهره می‌گیرد. به طور کلی باید گفت در پاسخ به پیشرفت‌های برنامه موشکی جمهوری اسلامی ایران، آمریکا، ناتو، رژیم صهیونیستی و دولت‌های عربی خلیج فارس بر توسعه توانایی‌های دفاع موشکی خود متمرکز شده‌اند و به رهبری آمریکا یک سامانه دفاع موشکی یکپارچه و مرکب منطقه‌ای برای مقابله قدرت موشکی ایران به وجود آورده‌اند. سیستم دفاع موشکی رژیم صهیونیستی که با طیف وسیعی از حملات موشکی روبه‌رو است دارای سه جزء اصلی است. سامانه گنبد آهنین به منظور محافظت در برابر تهدیدات

1. GDM
2. GBI
3. Fort Greely

کوتاه‌برد طراحی شده است. سامانه دیوید اسلینگ^۱ به منظور تمرکز بر راکت‌های دوربرد و موشک‌های کروز که با برد بین ۴۰ تا ۳۰۰ کیلومتر شلیک می‌شوند طراحی شده است و سامانه دفاع موشکی آرو^۲ که یک سامانه دفاع موشکی با کیفیت بالا محسوب می‌شود. باید اشاره کرد که آخرین زیر سیستم از مجموعه‌های سامانه دفاع موشکی آرو، آرو-۳ نام دارد. این سامانه به طور خاص با نگاه به تهدیدات ناشی از ایران طراحی شده است. این پروژه به طور مشترک توسط رژیم صهیونیستی و ایالات متحده توسعه یافته است و دولت ایالات متحده در بین سال‌های مالی ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۵ به میزان ۴۵۰ میلیون دلار به رژیم صهیونیستی کمک کرده است. سامانه آرو-۳ در سال ۲۰۱۷ به نیروی هوایی رژیم صهیونیستی تحویل داده شد. براساس تفاهم‌نامه ۱۰ ساله کمک امنیتی جدید، رژیم صهیونیستی قرار است ۵ میلیارد دلار کمک بی‌سابقه برای کمک و توسعه سیستم‌های دفاع موشکی از آمریکا دریافت کند و در بین سال‌های مالی ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۸ مبلغی به میزان ۵۰۰ میلیون دلار به صورت اقساط به رژیم صهیونیستی پرداخت کند (Izewicz, 2017). کویت و عربستان سعودی نیز به دنبال استقرار سامانه‌های پاتریوت از نوع پک-۲^۳ هستند، در حالی که قطر قصد دارد سامانه‌های پک-۳^۴ را تهیه کند. عربستان سعودی به تنهایی زرادخانه کوچکی از موشک‌های بالستیک دانگ فنگ-۳^۴ با برد ۲۲۰۰ تا ۲۶۰۰ کیلومتر دارا است. این زرادخانه از سال ۱۹۸۷ توسط چین مورد حمایت قرار گرفته است. براساس گزارش‌هایی که تأیید نشده است، این کشور موشک‌های پیشرفته بالستیک دانگ فنگ-۲۱^۵ را در سال ۲۰۰۷ از چین سفارش داده است. علاوه بر آن در حال حاضر به دنبال سفارش عربستان سعودی از اوکراین در سال ۲۰۱۶، خط تولید موشک‌های بالستیک کوتاه‌برد در عربستان در حال تولید است (Erasto & Wezeman, 2020: 5). امارات متحده عربی نیز در حال حاضر سامانه‌های پاتریوت را مستقر کرده است و اولین کشوری بود که پدافند هوایی مرحله پایانی ارتفاع بالا را در خارج از ایالات متحده مستقر کرد. قطر، عربستان سعودی، و احتمالاً عمان نیز به این سامانه ابراز علاقه کرده‌اند. علاوه بر این اگر کشتی‌های جنگی که مجهز به سامانه‌های آجیس

1. David Slings
2. Arrow
3. Pac-2
4. DF-3
5. DF-21

هستند به درون خلیج فارس منتقل شوند، می‌توانند لایه دیگری از دفاع را فراهم کنند و سامانه دفاع موشکی تاد نیز طی چند هفته می‌تواند در منطقه مستقر شود. اگرچه تمام قابلیت‌ای مربوطه در صحنه وجود دارد اما عدم یکپارچگی و اتحاد بین آن‌ها یک چالش مهم می‌باشد (Izewicz, 2017). شورای همکاری خلیج فارس همواره تأکید کرده است که هرگونه مذاکره با ایران باید شامل برنامه‌های موشکی نیز شود. سازمان پیمان آتلانتیک شمالی نیز به طور مشابه از تهدیدهای ناشی از موشک‌های بالستیک ایران نگران است و از سال ۲۰۱۰ شروع به توسعه قابلیت‌های دفاع موشکی خود کرده است. ارزیابی جدید جامعه اطلاعاتی آمریکا نتیجه می‌گرفت که تهدید موشک‌های بالستیک کوتاه‌برد و متوسط ایران با سرعت بیشتری نسبت به آنچه پیش از این پیش‌بینی شده بود در حال توسعه است، این در حالی است که رشد تهدید توانایی‌های بالقوه موشک‌های بالستیک قاره‌پیما توسط ایران کندتر از تخمین قبلی است. رهیافت تطبیقی مرحله‌ای اروپا شامل سه مرحله است:

الف - مرحله اول شامل استقرار موشک‌های رهگیر اس‌ام-۳^۱ به عنوان موشک‌های رهگیر در لهستان بود که در سال ۲۰۱۳ لغو شد؛

ب - مرحله دوم شامل استقرار ۴ ناوشکن موشکی هدایت‌شونده به روتا^۲ در اسپانیا بود که آخرین مورد آن در سپتامبر ۲۰۱۵ وارد این کشور شد؛

ج - مرحله سوم به طور رسمی در می ۲۰۱۶ با تأیید عملیاتی یک سایت رهگیری در شهر دوسلو^۳ رومانی تکمیل شد؛ این سایت توسط سایت رهگیر در ردزیکو^۴ لهستان تا سال ۲۰۱۸ تکمیل خواهد شد، باید توجه داشت که این سامانه مکمل یک تأسیسات راداری در کوره‌جیک ترکیه و یک گروه فرماندهی و کنترل در پایگاه هوایی شهر رامشتاین^۵ در آلمان است (Izewicz, 2017).

1. SM-3
2. Rota
3. Deveselu
4. Redzikowo
5. Ramstein

۴. راهکارهای عملیاتی و فنی ایالات متحده آمریکا برای مقابله با موشک‌های بالستیک و کروز جمهوری اسلامی ایران

زرادخانه موشکی جمهوری اسلامی ایران در عرصه دریا به طور عمده از موشک‌های کروز کوتاه‌برد تشکیل می‌شود. موشک‌های کروز امتیازات بسیاری نسبت به موشک‌های بالستیک دارند. از جمله مهم‌ترین امتیازات آن‌ها هزینه پایین در تولید و قابلیت رادارگریزی آن‌ها از سامانه‌های سپر دفاع موشکی است (زمانیان و همکاران، ۱۴۰۰: ۵۹-۶۰). ناوگان و تجهیزات نیروی دریایی آمریکا برای مقابله با حملات موشکی اعم از بالستیک و کروز برنامه‌های تدارکاتی مختلفی در این زمینه دیده است. از جمله راهکارهای آمریکا عبارت است از:

الف - نیروی دریایی ارتش ایالات متحده در حال استقرار نوعی از سلاح‌های لیزری در خلیج فارس است که در آزمایشات موشک‌های کروز را سرنگون کرده است؛ (در خصوص این نوع سلاح و مختصات آن بیشتر توضیح داده نشده است)؛

ب - ناوشکن‌های نیروی دریایی برای محافظت از ناو می‌توانند از موشک‌های اس‌ام-۳ از سامانه دفاع موشکی آجیس استفاده کنند؛ ضریب موفقیت این موشک‌ها برای مقابله با موشک‌های بالستیک کوتاه‌برد و میان‌برد از میزان بالایی برخوردار است؛

پ - علاوه بر موشک‌های اس‌ام-۳، ناو دریایی می‌تواند از موشک‌های سی‌اس‌پارو^۱ به عنوان یک موشک پدافند هوایی استفاده کند؛ این موشک‌ها طی تست‌های مختلف چندین بار موشک‌های مادون صوت و مافوق صوت را مورد هدف قرار داده و به عنوان ضد شناور نیز استفاده شده است؛

ت - مختل کردن سیستم‌های نظارتی با استفاده از حملات الکترومغناطیسی و یا سایبری؛ با استفاده از جنگ الکترونیک می‌توان اولین نقطه از زنجیره کشتن دشمن را مسدود کرد؛ اولین نقطه رادار دشمن است و با جنگ الکترونیک باید مانع از دیده شدن توسط رادار دشمن شد؛ برای مسدود کردن ماهواره‌ها می‌توان از تجهیزات الکترونیکی، لیزری، سایبری یا سلاح‌های سخت استفاده کرد که برای تعیین موقعیت دقیق اهداف متحرک به آن نیاز است؛

1. Sea Sparrow

ث - در صورت عدم موفقیت مراحل بالا، نیروی دریایی می‌تواند از جنگنده‌های مخصوص جنگ الکترونیک ایی آ-۱۸ جی گراولر^۱ (این جنگنده‌ها توسط نیروی دریایی استفاده می‌شود و از جمله وظایفی که دارند عبارتند از: گردآوری فرکانس‌های رادارهای دشمن، ایجاد پارازیت و اختلال روی رادارهای دشمن و ارتباطات رادیویی دشمن، مشخص کردن موقعیت تجهیزات پدافندی، ارتباطی و راداری دشمن، انجام عملیات سرکوب پدافند یا انهدام رادار و تجهیزات پدافندی، پوشش الکترونیکی دیگر هواپیماهای خودی با ایجاد جنگ الکترونیک برای دیر کشف شدن و یا عدم قفل راداری دشمن روی آن‌ها) یا سیستم‌های جنگ الکترونیک کشتی برای شکست رادار موشک استفاده شود؛

ج - علاوه بر مسدودکننده‌های فعال، ناوشکن‌هایی که ناو را همراهی می‌کنند می‌توانند طعمه‌هایی را برای گمراه کردن رادار در خارج از صحنه مستقر کنند؛ این کار موشک‌ها را فریب می‌دهد تا یک بالن خالی را که بر فراز اقیانوس شناور است هدف قرار گیرد (Kreisher, 2013). همکاری‌های راهبردی با متحدان و شرکا در غرب آسیا یکی دیگر از راهکارهای آمریکا برای در جهت موازنه‌سازی منفی و مقابله با برنامه موشکی جمهوری اسلامی ایران است. از زمان ریاست جمهوری هری ترومن^۲، حمایت مستمر از امنیت رژیم صهیونیستی سنگ بنای سیاست خارجی در هر دولت ایالات متحده بوده است. از زمان اشغال سرزمین فلسطین و به رسمیت شناخته شدن موجودیت رژیم صهیونیستی، ایالات متحده بیش از ۱۲۵ میلیارد دلار در مناسبات دوجانبه به این رژیم کمک کرده است. این کمک‌ها به تبدیل نیروهای نظامی رژیم صهیونیستی به یکی از تواناترین و مؤثرترین ارتش‌های جهان کمک کرده است. از سال ۱۹۸۳ ایالات متحده و رژیم صهیونیستی هر ساله از طریق یک گروه نظامی - سیاسی مشترک برای رسیدگی به تهدیدات و نگرانی‌های مشترک و شناسایی زمینه‌های جدید همکاری‌های امنیتی ملاقات کرده‌اند. رژیم صهیونیستی به عنوان بزرگترین دریافت‌کننده کمک‌های امنیتی از آمریکا محسوب می‌شود که این مسئله طی یک یادداشت تفاهم ۱۰ ساله از ۲۰۱۹-۲۰۲۸ رسمیت یافته است. مطابق این تفاهم ایالات متحده به صورت سالانه ۵۰۰ میلیون دلار برای برنامه‌های دفاع موشکی مشترک به رژیم صهیونیستی ارائه می‌دهد. همچنین این کشور دسترسی رژیم صهیونیستی را به برخی از

1. EA-18G Growler

2. Harry Truman

پیشرفته‌ترین تجهیزات نظامی در جهان از جمله اف - ۳۵ فراهم می‌کند. براساس قوانین ایالات متحده، رژیم صهیونیستی به عنوان متحد اصلی ایالات متحده غیر از ناتو تعیین شده است. باید توجه داشت که این وضعیت برای شرکای خارجی مزایای خاصی در زمینه تجارت دفاعی و همکاری‌های امنیتی فراهم می‌کند. امارات متحده عربی از دیگر شرکای آمریکا در غرب آسیا و زیرسیستم خلیج فارس است که مناسبات راهبردی با آمریکا دارد. امارات متحده عربی میزبان مرکز جنگ هوایی خلیج فارس در پایگاه هوایی الظفره است. جایی که تقریباً ۳۵۰۰ پرسنل آمریکایی مستقر هستند و هر ساله برای حدود ۲۰۰۰ شرکت کننده از ۱۰ کشور آموزش دفاع هوایی و موشکی متمرکز در منطقه ارائه می‌دهد. بنادر امارات همچنین پشتیبانی لجستیکی حیاتی برای نیروی دریایی ایالات متحده فراهم می‌کند و مجموعاً میزبان کشتی‌های نیروی دریایی ایالات متحده بیش از هر بندر دیگری در خارج از ایالات متحده است (Political-Military Cooperation, 2021).

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

در این پژوهش ما با طرح پرسش چستی راهکارهای نظامی آمریکا در قبال برنامه موشکی جمهوری اسلامی ایران به دنبال فهم سیاست نظامی آمریکا در قبال برنامه موشکی جمهوری اسلامی ایران بودیم. برای پاسخ به پرسش اصلی، ابتدا جایگاه برنامه موشکی جمهوری اسلامی ایران در اسناد بالادستی و راهبردی آمریکا مورد بررسی قرار گرفت و سپس به بررسی راهکارهای نظامی آمریکا برای مقابله با برنامه موشکی جمهوری اسلامی ایران پرداخته شد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد محور سیاست نظامی آمریکا برای مقابله با قدرت موشکی ایران دارای نشانه‌های متعددی از سیاست موازنه‌سازی منفی بوده است. واقعیت آن است که راهکارهای نظامی آمریکا برای مقابله با برنامه موشکی ایران شامل دفاع موشکی انفرادی در محیط منطقه‌ای، دفاع موشکی مرکب با همکاری متحدان و شرکاء در محیط راهبردی ایران، راهکارهای ویژه آمریکا برای مقابله با موشک‌های بالستیک و کروز در صحنه رزم دریایی و همکاری‌های راهبردی با محوریت همکاری‌های دفاعی - امنیتی با متحدان و شرکا در غرب آسیا است. تقویت استراتژی هوایی و قدرت دفاع موشکی این کشورها از مهم‌ترین سیاست‌های آمریکا بوده است. البته علاوه بر

راهکارهای فوق باید به مواردی از قبیل حملات سایبری قبل، حین و بعد از یک درگیری احتمالی و حملات پیشدستانه علیه سکوها و سایت‌های موشکی نیز اشاره داشت. به اعتقاد نگارندگان از جمله مهم‌ترین اقداماتی که نخبگان ایران در جهت توسعه قدرت موشکی کشور در سال‌های آتی باید انجام دهند عبارتند از:

➤ تداوم و استحکام مناسبات دفاعی - امنیتی با جمهوری خلق چین با تمرکز بر حوزه موشکی در چارچوب برنامه ۲۵ ساله همکاری‌های مشترک ایران و چین؛

➤ تداوم و استحکام مناسبات دفاعی - امنیتی با کره شمالی با تمرکز بر حوزه موشکی؛

➤ شکل‌گیری پدافند سایبری برای محافظت از سامانه‌های موشکی (آفندی و پدافندی)؛

➤ ارتقاء مؤلفه "سرعت" انواع تسلیحات موشکی؛ (جمهوری اسلامی ایران بعد از طی مراحل کسب فناوری، افزایش برد و افزایش دقت، با جدیت تمام باید بر روی افزایش سرعت تسلیحات موشکی به منظور عبور از سامانه‌های دفاع موشکی تمرکز کند)؛

➤ تمرکز بیشتر بر کیفیت موشک‌های کروز؛ (اکثر سامانه‌های دفاع موشکی در غرب آسیا برای مقابله با موشک‌های بالستیک طراحی شده‌اند از سوی دیگر موشک‌های کروز به دلیل قابلیت‌های منحصر به فرد توانایی ویژه‌ای برای عبور از سامانه‌های دفاع موشکی دارند)؛

➤ تقسیم کار در بین نیروهای مقاومت؛

تأسیس مرکز مطالعات راهبردی در زمینه تسلیحات موشکی (مرکز مزبور باید از دو بخش اصلی تشکیل شده باشد، اول، متخصصانی که آخرین تحولات موشکی را در سایر کشورها به حیث فنی رصد می‌کنند و دوم، استراتژیست‌هایی که سناریوهای مختلفی برای حملات موشکی علیه دشمن در یک نبرد احتمالی تدوین می‌کنند).

فهرست منابع

۱. پژوهشکده مطالعات راهبردی (۱۳۹۶). «تحلیل و ارزیابی سند استراتژی دفاع ملی آمریکا». قابل دسترس در: <https://risstudies.org/>
۲. دهقانی فیروزآبادی، سید جلال (۱۳۹۴). «اصول و مبانی روابط بین‌الملل (جلد اول)»، تهران: سمت.
۳. زمانیان، علیرضا؛ تاج‌آبادی، حسین؛ متقی، ابراهیم (۱۴۰۰). «تأثیر پیشرفت و توسعه سامانه‌های موشکی جمهوری اسلامی ایران بر راهبرد امنیتی آمریکا در غرب آسیا در دوره ریاست جمهوری دونالد ترامپ»، فصلنامه سیاست دفاعی، سال سی‌ام، شماره ۱۱۵، صص ۷۸-۵۳.
- Biden, Joseph. (2021). “**Interim National Security Strategic Guidance**”. America: The White House.
- Crawford, Timothy. (2011). “Preventing Enemy Coalitions: How Wedge Strategies Shape Power Politics”. **International Security**, 35 (4), Spring.
- Erasto, T. & Wezeman, P.T. (2020). **Addressing Missile Threats in the Middle East and North Africa**. Stockholm: Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI).
- He, Kai. (2012). “Undermining Adversaries: Unipolarity, Threat Perception, and Negative Balancing Strategies After the Cold War”, **Security Studies**, 21 (2).
- Haas, Ernst B. (1953). “The Balance of Power: Prescription, Concept, or Propaganda”, **World Politics**, 5(4), July.
- Izewicz, Paulina. (2017). “**Iran's Ballistic Missile Programme: Its Status and the Way Forward**”. The European Network of Independent Non-Proliferation Think Tank: Eu Non-Proliferation Consortium.
- Kreisher, Otto. (2013). “**China's Carrier Killer: Threat and Theatrics**”. America: Air Force Magazine.
- King, Brian R., (2011). “**Balance of Power**”, in Ishiyama, John T. and Breuning, Marijke, 21st Century Political Science: A Reference Handbook, Los Angeles: Sage.
- National Defense Strategy. (2018). “**Summary of the National Defense Strategy of the United States of America**”. Retrieved from www.dod.defense.gov.
- “**National Security Strategy**”. (2017). Retrieved October 22, 2021, from <http://nssarchive.us/national-securitystrategy-2018>.
- Political-Military Cooperation. (2021). “**U.S. Security Cooperation with Israel**”. Retrieved October 19, 2021, from <http://state.gov/u-s-security-cooperation-with-israel/>.
- Steff, Reuben and Khoo, Nicholas. (2014). “Hard Balancing in the Age of American Unipolarity. The Russian Response to US Ballistic Missile Defense During the Bush Administration (2001-2008)”. **The Journal of Strategic Studies**, 37 (2).
- U.S. Department of State (2019). “**DOD Dictionary of Military and Associated Terms**”, <https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/dictionary.pdf>.
- Wood, Dakota L. (2020). “**U.S. Military Strength: With Essays on Great Power Competition**”. Washington DC: The Heritage Foundation.

